

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКИЙ ПАЛАЦ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ
ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання міської
координаційної ради з питань
професійного розвитку
педагогічних працівників
від 15.08.2024 № 3

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Департаменту освіти
Харківської міської ради

від 20.08.2024 № 113

СХВАЛЕНО

Протокол засідання
педагогічної ради КЗ ХПДЮТ
від 06.06.2024 № 3

Навчальна програма з позашкільної освіти
соціально-реабілітаційного напрямку
«Культура мови та спілкування»
Початковий рівень
1 рік навчання

Автор:

Кулеш Лариса Віталіївна – завідувачка соціально-реабілітаційного відділу комунального закладу «Харківський Палац дитячої та юнацької творчості Харківської міської ради Харківської області».

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

В умовах національно-культурного відродження України до виховання політично свідомих, з активною життєвою позицією членів суспільства ставляться нові вимоги. Сучасна молода людина повинна вільно користуватися даром слова для висловлення своїх почуттів і думок, спілкування та взаємодії. Саме вивчення культури слова на гурткових заняттях всебічно допомагає їй у досягненні цієї мети. Актуальність програми полягає в поєднанні норм літературного мовлення (орфоепія) із мовним етикетом, елементами риторики, стилістики, техніки мови.

Навчальна програма «Культура мови та спілкування» реалізується у гуртку соціально - реабілітаційного напрямку та спрямована на вихованців молодшого і середнього віку.

Дана програма адаптована на основі програми гуртка «Культура мови та спілкування», яку рекомендовано Міністерством освіти і науки України (Лист Міністерства освіти і науки України від 11.11.2014 № 1/11-17867).

Метою програми є створення умов для розвитку творчого уявлення та формування культурного сприйняття навколишнього світу.

Основні завдання навчальної програми полягають у формуванні наступних компетентностей:

- *пізнавальної*, яка забезпечує оволодіння теоретичними основами сценічної мови, художнього слова, культури мови та спілкування;
- *практичної*, яка сприяє формуванню вміння виразно та грамотно читати, аналізувати та редагувати тексти з порушеннями культури мови; володіти технікою мови, нормами літературного мовлення та навичками спілкування.
- *творчої*, яка передбачає розвиток навчально-творчих здібностей засобами художнього слова;
- *соціальної*, яка сприяє формуванню соціальної активності, почуття патріотизму, умінню працювати в колективі та самостійно; розвиває впевненість, відповідальність та доброзичливість.

Програма передбачає 1 рік навчання в гуртку початкового рівня – 216 год. на рік, 6 год. на тиждень.

Кількісний склад групи становить 10-15 осіб.

Програма побудована лінійним способом, за яким навчальний матеріал реалізується систематично і послідовно з поступовим ускладненням. Вона поєднує теоретичну та практичну частини, остання становить більшу половину заняття. Навчаючись за даною програмою вихованці за допомогою художньої літератури та театрального мистецтва зможуть: удосконалити свою мову згідно з вимогами культури мовлення; навчатися узагальнювати відомості про ту чи іншу якість мови; аналізувати мову дикторів радіо, телебачення, однокласників, а також власне мовлення; редагувати тексти з порушеннями культури мови; використовувати норми мовного етикету згідно з ситуаціями; виразно, чітко, грамотно читати; володіти технікою мови, елементами риторики, навичками спілкування.

Програмою передбачені групова та індивідуальна форми навчання, що відповідає Положенню про порядок організації індивідуальної та групової роботи в закладах позашкільної освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 11.08.2004 р. № 651 (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 10.12.2008 р. № 1123).

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові, залікові заняття, опитування, виконання тестових і контрольних вправ, сценічні виступи тощо.

Початковий рівень, перший рік навчання **НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№	ТЕМИ	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1	Вступ	1	2	3
2	Культура мови, спілкування. Риторика	22	44	66
3	Техніка мовлення. Акторська	10	20	30

№	ТЕМИ	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
	майстерність			
4	Логічне читання (пауза, наголос). Підтекст	6	12	18
5	Культура мовної поведінки. Етикет та мова	7	14	21
6	Робота над українським фольклором (щедрівки, колядки, веснянки)	6	12	18
7	Робота над байкою, казкою (українська література)	5	10	15
8	Робота над репертуаром	14	28	42
9	Підсумок	-	3	3
	Разом	71	145	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Теоретична частина. Мета, завдання гуртка на навчальний рік. Знайомство з вихованцями. Ознайомлення з правилами поведінки та технікою безпеки в закладі освіти та на занятті.

Практична частина. Ігри-знайомство «В цьому залі друзі всі», «Вітер дує та здуває».

2. Культура мови та спілкування. Риторика (66 год.)

Теоретична робота. Види спілкування: контактне та дистанційне, телефонна розмова, листування; безпосередня звичайна розмова, бесіда, доповідь; опосередковане (передача інформації по радіо, телебаченню); усне та письмове, діалогічне та монологічне. Усна та письмова мова, їх особливості. Поняття про монолог та діалог. Основні критерії культури мови – грамотність, змістовність, багатство, виразність.

Практична частина. Риторика. Розмови. Тембр. Міміка. Жести. Інтонія. Рима. Опорні слова. Пояснювання незнайомих слів. Побудова тексту. Вибір звернення. Сумісне складання оповідання.

3. Техніка мовлення. Акторська майстерність (30 год.)

Теоретична робота. Дихання. Голос. Дикція. Артикуляція. Норми українського літературного мовлення (орфоепія). Норми наголосу (акцентологія).

Практична робота. Скоромовки на підтекст. Чистомовки на підтекст. Етюди на творче уявлення. Етюди з елементами гри на розвиток акторської майстерності.

4. Логічне читання (пауза, наголос). Підтекст. (18 год.)

Теоретична робота. Логічне читання (пауза, наголос). Підтекст.

Практична робота. Виразне читання художніх текстів різних жанрів. Виразне декламування улюблених віршів, монологів.

5. Культура мовної поведінки. Етикет та мова (21 год.)

Теоретична робота. Мовний етикет та ввічливість. Вживання мовного етикету спілкування. Поняття про адресат і адресант.

Практична робота. Засоби звернення до знайомого та незнайомого адресата (в українській та російській мовах). Форми привітання, побажання, вибачення, вдячності, схвалення, співчуття, прохання.

6. Робота над українським фольклором (щедрівки, колядки, веснянки) (18 год.)

Теоретична частина. Поняття фольклор. Фольклорні роди. Народний епос. Народна лірика. Народна драма.

Практична частина. Ознайомлення з творами українського фольклору. Свята народного календаря. Щедрівки. Колядки. Веснянки.

7. Робота над байкою, казкою (українська література) (15 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення з кращими творами Глібова Л.І., Гребінки Є.П.

Практична частина. Інсценізація казок, байок. Підбір гуморесок та їх виразне декламування.

8. Робота над репертуаром (42 год.)

Практична частина. Етюди, вірші, монологи, байки, інсценівки, театралізація концертних номерів, уривки з вистав.

9. Підсумок (3 год.)

Практична частина. Конкурс читців, зустріч з дикторами радіо, телебачення, журналістами тощо.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

У вихованців мають бути сформовані компетентності:

пізнавальна: мають знати основні якості мови, елементи словотворення, текст та його структуру, основи мовленнєвого етикету, прийоми інсценування літературних творів, правила ведення діалогу;

практична: мають вміти виразно, чітко, грамотно читати; володіти технікою мови, нормами літературного мовлення, елементами риторики та навичками спілкування; аналізувати мову дикторів радіо, телебачення, однокласників, а також власне мовлення та редагувати тексти з порушеннями культури мови;

творча: мають набути таких вмінь, що дозволяють виконувати колективні та індивідуальні навчально-творчі завдання; узгоджувати із засвоєними етичними та естетичними цінностями свою мовленнєву і життєтворчу діяльність;

соціальна: мають набути досвід публічного виступу та вільного володіння державної мови, співпраці у колективі, уміння визначати особисті цілі та виконувати різні функції під час реалізації визначених завдань.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бортняк А.А. Ну що б, здавалося, слова...: Бесіди про культуру української мови / А.А Бортняк. - К. :Український письменник, 1994. - 73 с.

2. Вихованець Р.І. Розмовляймо українською: Мовознавчі етюди / І. Р. Вихованець. - К. : Пульсари, 2012. - 160 с.
3. Глібов Л.І. Байки: Для молодш. та серед. шкільн. віку / Л. І. Глібов. - К. : Школа, 2005. - 128 с.
4. Ковальова О.Ф. Українська народна творчість (від традицій до сучасності) / О. Ф. Ковальова. - Миколаїв : Іліон, 2007. - 528 с.
5. Культура української мови: Довідник / ред. В. М. Русанівський. - К.: Либідь, 1990. - 304 с.
6. Пазяк О.М. Українська мова і культура мовлення: навч. посібник / О. М. Пазяк, Г. Г. Кисіль. - К. :Вища школа, 1995. - 239 с.
7. Пономарів О.Д. Культура слова: Мовно-стилістичні поради / О. Д. Пономарів. - 4-те видання, доповнене. - К. :Либідь, 2011. - 272 с.
8. Про внесення змін до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах : Наказ МОН України від 10.12.2008 р. № 1123.
9. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III : станом на 22 трав. 2021 р.
10. Чак Є.Д. Таємниці слова: для середнього шкільного віку / Є. Д. Чак. - К. : Веселка, 1991. - 384 с.